

Аннотация

Крусян А. Р. Публично-самоуправленческая власть как институциональная составляющая современного украинского конституционализма. — Статья.

Публично-самоуправленческая власть как составляющая современного украинского конституционализма обладает следующими основными характеристиками: «публичностью»; наличием особого субъекта — территориальной громады; целенаправленностью на удовлетворение и защиту местных интересов; наличием особого объекта — вопросов местного значения; системными свойствами; правовой, организационной и материально-финансовой самостоятельностью; ограничением властью права. Особое значение в современных условиях приобретает необходимость усовершенствования организации публичной власти на местах, в частности, через укрепление публично-самоуправленческой власти и эффективизации взаимодействия ее органов с местными органами исполнительной власти.

Ключевые слова: современный украинский конституционализм, местное самоуправление, территориальная громада, публично-самоуправленческая власть.

Summary

Krusyan A. R. State-local government power as an institutional component of the modern Ukrainian constitutionalism. — Article.

State-local government authorities as part of the modern Ukrainian constitutionalism has the main characteristics: «public nature»; the presence of a particular subject — the territorial community; unity of purpose to meet and protect local interests; the presence of a particular object — local issues; system properties; legal, organizational and logistical financial autonomy; to limit the power by the law. Special significance is attributed in modern conditions to the improvement of local government organization, particularly through the strengthening of public-self-governing authorities and making interrelation between local bodies of executive power and bodies of local self-government more effective.

Keywords: modern Ukrainian constitutionalism, local government, territorial community, public-self-governing authority.

УДК 342.553

Р. М. Мінченко

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Як відомо, головним напрямом розвитку українського суспільства з моменту проголошення державної незалежності України був обраний шлях демократичної трансформації всіх її складових, передусім держави як політичної форми організації суспільних відносин і самого суспільства. Демократична модернізація основ національної державності, включаючи сучасну реформу інститутів політичної системи суспільства, передбачала визнання об'єктивної складності, багатомірності соціального буття, необхідності ґрунтовного формування і реалізації державної політики з урахуванням не тільки реальних потреб і інтересів представників державної влади, а й реальних суспільних потреб і інтересів взагалі на засадах демократії, що вже знайшли своє закріплення в нормах Основного Закону і мають у подальшому вдосконалюватися.

Зокрема, сучасна політична реформа в Україні, як складова процесу демократичної модернізації національної державності, — це передусім визнання

людини серцевиною та мірилом усіх державотворчих та правотворчих процесів, тому вона об'єктивно передбачає посилення ролі місцевого самоврядування і децентралізації державної влади. Це і має бути певною передумовою забезпечення процесу демократичної трансформації українського суспільства та політичної модернізації національної державності, у тому числі та насамперед через зміцнення місцевого самоврядування в Україні [1].

У зв'язку з цим значний теоретико-методологічний потенціал має позиція одного з найбільш видатних теоретиків демократичної державності та місцевого самоврядування XIX століття Л. Штейна, який, акцентуючи увагу на пріоритетності територіальної громади як «еволюціонуючої організації місцевого самоврядування» в процесі становлення муніципальної демократії, зазначав, що «її призначення і здатність незначною мірою, для своєї обмеженої сфери, утворювати основні форми й органи держави і таким чином застосовувати в себе великі принципи згідно з державним устроєм урядового права... Саме тому громадівський устрій є зерном будь-якого самоврядування, громада є батьківщиною вільного управління, а народ без вільної громади за будь-якого вільного державного устрою буде не вільним, а адміністративно рабським народом». Тобто «державний устрій є тільки першим, а вільне управління в громаді другим кроком до свободи народу» [1, 27–28, 29–30].

Далекоглядність великого мислителя, універсальність його поглядів у контексті становлення демократій у будь-яких країнах та в будь-які часи вражає. Зокрема, свідченням державного визнання та підтвердження колосальної ролі місцевого самоврядування в процесах еволюції національної державності, як особливо важливого фактора становлення громадянського суспільства, є не тільки його проголошення як одного з найпріоритетніших напрямів державної політики України, що має бути спрямована на вдосконалення управлінської вертикалі та структури органів виконавчої влади на місцях, розмежування і збалансування повноважень та відповідальності органів влади та місцевого самоврядування у сфері державних і громадських послуг, приводити до зміни відносин між місцевим самоврядуванням та державою, збільшення обсягу послуг для людей та на основі цього формування системи ефективною, відповідальною, по-справжньому народної влади, здатної діяти в інтересах людей, а й визнання того, що майбутнє об'єднаної Європи неможливе без сильної місцевої демократії, та через це — концептуальне обґрунтування глобальності впливу місцевого самоврядування на майбутнє людства. Не випадково одним із визначальних концептуальних вимірів сучасної державної політики у сфері місцевого самоврядування, який має стати не тільки одним із десяти кроків назустріч людям, а й одним із визначальних чинників еволюції сучасної державності, є формування «нації самоврядних громад» [3].

Така висока та відповідальна місія муніципальної демократії в державотворчих процесах є не лише офіційним підкресленням значення місцевого самоврядування, його системоутворюючої ролі в демократичних перетвореннях, а і його легалізацією та піднесенням у ранг національного інтересу. Відображення цього інтересу в Конституції України: «В Україні визнається і гаран-

тується місцеве самоврядування» (ст. 7), а також законах та інших актах — це правове визнання, піднесене в ранг конституційної доктрини муніципальної демократії в Україні, по суті — концептуально-конституційне оформлення національної муніципальної ідеології [4, 51].

Слід наголосити, що місцеве самоврядування вимагає не тільки такого державного визнання, а й обов'язково передбачає готовність та здатність органів місцевого самоврядування взяти на себе повноваження щодо захисту інтересів пересічної людини. Тому й процес удосконалення місцевого самоврядування в Україні становить важливий, складний (бо йдеться про виховання людей) складовий етап політичної реформи. Без цього етапу не можна, як видається, говорити про реальний прогресивний регіональний розвиток в Україні, повноцінну демократизацію українського суспільства, у тому числі й систему державного управління, а отже, про ефективну політичну реформу [5]. Тобто цей етап, по суті, має стратегічний характер, бо без забезпечення належної організації державної влади та місцевого самоврядування в Україні не можна говорити про неї як сучасну демократичну країну [6].

Отже, демократична модернізація України включає як трансформацію вищих та центральних і місцевих органів державної влади, так і органів місцевого самоврядування, безпосередньо пов'язаних з територіальними громадами — первинними суб'єктами місцевого самоврядування. На цій ділянці конституційного будівництва в суверенній Україні тривають перманентні спроби знайти оптимальне поєднання зазначених державних та місцевих інтересів через створення ефективного механізму взаємодії органів державної влади, зокрема місцевих органів виконавчої влади з органами місцевого самоврядування.

Існування сьогодні в Україні неузгоджених систем організації державної влади на місцях і місцевого самоврядування є результатом передусім суперечностей в актах чинного законодавства, що визначають функції і повноваження місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Через неконкретність цих норм, певну концептуальну неузгодженість, у деяких випадках — і їх відсутність виникають суперечності в діяльності місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, що спричиняє неефективність дій цих органів у процесі вирішення проблем розвитку сіл, селищ, міст та регіонів.

Слід зазначити, що формування системи місцевого самоврядування — іманентного атрибута демократичної державності, конституювання територіальної громади як первинного суб'єкта локальної демократії — активізує глибокі процеси політичної і соціально-економічної реновації суспільства і держави, є об'єктивною і тому неодмінною передумовою та вагомим чинником процесу реформування всієї політичної системи, яке відбувається в нашій країні та має за мету побудову демократичної, соціально-правової держави [7], що, в остаточному результаті, і є основним вектором демократичної еволюції державної влади.

Історичний досвід доводить, що коли державна влада, держава як політична форма її організації зокрема, відривається від народу, не відчуває його

потреб і інтересів, державна політика, зокрема правова, економічна, соціальна або державна політика у сфері місцевого самоврядування абсолютизується, спрямовується на забезпечення не національних інтересів, а інтересів сил, що перебувають у даний час при владі, яка породжує врешті-решт в суспільстві соціальну революцію. Саме тому демократична трансформація українського державно організованого суспільства вимагає власної сучасної концепції як державної влади, у тому числі й на місцях, взаємозв'язку державної влади з місцевим самоврядуванням, суспільством у цілому, а також з чинним правом і державним управлінням, так і усвідомлення понять більшості й меншості в законодавчому органі держави, демократії в її сучасному політичному розумінні [8].

Важливе теоретико-методологічне значення для розуміння системоформуючої ролі місцевого самоврядування в процесах еволюції сучасної державності має аналіз її органічного взаємозв'язку з радянським минулим. Адже радянський державно-конституційний устрій, становлення якого в цілому відбувалося на теоретичному ґрунті марксизму в його більшовицькому тлумаченні, практично втілював ідеал людини як функції економіки. Відповідно до однієї з основних засад державної економічної політики, яку проводила більшовицька влада у сфері народного господарства, економіка визначала весь спектр людського життя — як матеріальні відносини, так і відносини у сфері ідеології, духовної культури. Абсолютизувався лінійно-висхідний розвиток суспільства і, відповідно, лінійно-висхідний підхід до аналізу й оцінки руху суспільних відносин — за капіталізмом обов'язково мав наставати історичний період розвитку соціалізму. Така абсолютизація була однією з основних ідей радянської правової доктрини, що мала в цілому примусовий характер, основою радянської юридичної ідеології правового прогресу та державної практики. Такий методологічний підхід позбавляв можливості усвідомлювати об'єктивну багатофункціональну сутність реально існуючої в конкретно-історичний час правової форми соціального буття. Ця форма розумілася лише як суб'єктивний політичний чинник і засіб подальшого суспільного руху, а вдосконалення такого засобу начебто залежало від державної влади і політики. Тим самим, незважаючи на ідеологічне гасло, що радянський державний устрій спрямований на формування нової, вільної людини, насправді відбувався процес поступової дегуманізації, деморалізації людського життя на догоду зміцнення радянської держави. Найвищою соціальною цінністю визнавалася не людина, не її унікальність, не її особистість, а знеособлена маса, інтереси якої мала представляти держава, і, безумовно, не йшлося про закріплення в Основному Законі положення про людину як найвищу соціальну цінність.

Таким чином, спроби зобразити так зване соціалістичне самоврядування як якісно нову та єдино ефективну форму участі народу в управлінні державними та суспільними справами не відповідали дійсності. Механізм всенародної участі у формуванні загальної волі через ради значною мірою мав формально-ритуальний характер. Широко розпропагандоване повновладдя рад фактично перетворилося на прикриття всевладдя партійно-державної еліти [9, 41]. Усе це

дає підстави бачити насамперед у системі місцевої влади на чолі з радянськими органами не самоврядування, а звичайне державне управління, прикрите багатьма привабливими атрибутами формального народовладдя.

Безумовно, не викликало сумнівів, що політичну основу СРСР складають Ради народних депутатів [10], а територіальні колективи та інші соціальні спільності виступають як горизонтальні рівні політичної системи, на які діяли відповідні органи держави, партії, національного фронту, громадських організацій. Причому навіть допускалося, що в рамках таких колективів функціонують локальні органи самодіяльності. Колективи розглядалися як «самоврядні соціальні спільності зі своїми специфічними інтересами. Зазначалося, що в понятійний апарат теорії політичної системи входить і поняття «самоврядування», яке пов'язувалось з поняттями політики, влади, демократії та управління. Одночасно зазначалося, що застосування поняття «самоврядування» має різну класову спрямованість. При аналізі буржуазного суспільства допускалося, хоча з певним застереженням, виділення локального самоврядування, яке протистоїть централізованій державній владі [11, 152].

Виходячи з цього, насамперед місцеві ради як органи державної влади були іманентним атрибутом політичної системи тогочасного суспільства та важливим суб'єктом державотворчих процесів. У ряді партійних документів (Програма РКП(б), прийнята 1919 р., Програма КПРС, прийнята 1961 р., тощо) місцеве самоврядування пов'язувалося з місцевими Радами. Так, наприклад, у Резолюції XIX Всесоюзної конференції КПРС 1988 р. прямо зазначалося, що вирішальний напрям реформи політичної системи — забезпечення повновладдя Рад народних депутатів як основи соціалістичної державності та самоврядування [12, 446–447]. Це певною мірою створювало основу для реалізації ідеї місцевого самоврядування, її використання з врахуванням специфіки політичної системи соціалізму.

Отже, осмислення радянського періоду в контексті дослідження феномена місцевого самоврядування та процесів еволюції вітчизняної державності в Україні — необхідна умова для неповторення помилок минулого, запорука становлення справжнього самоврядування, яке має реалізуватися в дієвих оптимальних муніципальних структурах, які б відповідали сучасним формам організації суспільного життя.

В умовах реформи інститутів державної влади та еволюції вітчизняної державності особливо важливе значення має проблема теоретико-правового та політичного аналізу одного з ключових інститутів демократичної державності — місцевого самоврядування. Можна без перебільшення сказати, що без відповідного з'ясування питання про анатомію, конфігурацію та інституціональні суб'єкти політичної системи, їх структурні взаємовідносини не може бути й серйозної розмови про мету, завдання, об'єкти та функції держави, державної влади та політичної системи в цілому, її взаємодію з іншими системами суспільства (економічною, соціальною, духовною), умови і принципи поділу та реалізації публічної влади та багато інших ключових проблем модернізації суспільства і держави.

Водночас абсолютно правомірними та конструктивними є висновки про те, що стрижнем всієї теорії місцевого самоврядування є місце та функції самоврядних структур в існуючій політичній системі, механізм здійснення ними політичної влади, а наявність і ступінь розвиненості інституту місцевого самоврядування є одним із найважливіших показників зрілості держави і суспільства, демократичності його політичної системи [13, 4].

Отже, можна дійти висновку, що саме розвинуте місцеве самоврядування є одним із ключових інститутів демократичної державності, її іманентною ознакою та неодмінним атрибутом. Адже процеси становлення місцевого самоврядування нерозривно пов'язані з демократизацією державного і громадського життя, з розвитком в Україні інститутів громадянського суспільства і правової держави, що об'єктивно призводить до самообмеження держави, прерогатив державної влади та органів, які її реалізують на користь інших суб'єктів політичної системи, а також детермінує визнання та легалізацію державою інших, недержавних, інтересів, які продукують локальні соціальні утворення — територіальні громади. Ці глибинні процеси привели до модифікації та докорінної перебудови відносин у політичній системі: у формулі соціальних та політичних зв'язків типу «державна — громадянин» починає змінюватися домінуюча роль держави, квінтесенцією якої є принцип, за якого «не людина для держави, а держава для людини, тобто звужується сфера державного впливу на визначення поведінкових настанов інших суб'єктів політичної системи, передусім громадян та територіальних громад, розширюються можливості вибору останніми різнопланових варіантів поведінки в умовах правовільного простору, утвореного громадянським суспільством.

На жаль, сьогодні можна констатувати, що, незважаючи на те, що місцеве самоврядування в Україні перебуває у стані глибокої системної кризи, та проголошення, що важливим «етапом реалізації політичної реформи має стати реформа місцевого самоврядування», яка насамперед «передбачає перерозподіл обов'язків і повноважень між центром та владою на місцях, що є єдиним шляхом до прориву у розвитку регіонів, можна спостерігати не тільки відсутність державної волі у проведенні широкомасштабної муніципальної реформи, а й прагнення державної влади в імперативному порядку забезпечити керованість місцевим самоврядуванням та нормалізувати життєдіяльність деяких територіальних громад, державну констатацію дефіциту законодавчого регулювання щодо місцевого самоврядування та хаотичності його розвитку, тощо.

Важливе теоретико-методологічне значення в контексті дослідження місцевого самоврядування як іманентної складової демократичної державності та одного з ключових чинників її модернізації має визначення статусу місцевої політики. Вона засновується на множинних місцевих інтересах та спрямована на їх ефективну реалізацію. Місцева політика необхідна, але можлива вона лише за умови усвідомлення цього центром, за наявності відповідної юридичної бази та сприятливих політичних умов. Поряд із суто місцевими інтересами в такій політиці враховуються переломлені масштабом важливості для тієї чи іншої території загальнодержавні інтереси. Адже місцеве самоврядування

в суспільстві, як видається, має розглядатися як феномен, що фіксує в собі соціальні, у тому числі духовно-моральні, політичні, юридичні, економічні тощо, цінності. Тим самим воно стає суттю демократії, основою права територіальної громади самостійно вирішувати питання місцевого значення, але в межах діючої конституції і чинних законів, і виступає не тільки специфічною формою народовладдя, а й фундаментальним інститутом громадянського суспільства.

Достатньо чітко роль місцевого самоврядування в процесі еволюції національної державності простежується в контексті дослідження прав та свобод людини і громадянина. Адже визнання державною владою прав людини — не абстрактний факт, не умовне твердження, а офіційна акція, яка знаходить своє підтвердження в політичному курсі держави, її правовій політиці, публічних заявах посадових осіб щодо прихильності до відповідної ідеології. У правовій, демократичній, соціальній та екогуманістичній державі права людини, з одного боку, утворюють самостійний напрям загальнонаціональної політики, а з іншого — пронизують як мета, цінність та принцип усі інші види державної політики — економічну, соціально-культурну, військову, міжнародну тощо [15, 266].

Слід урахувати, що на рівні місцевого самоврядування, у межах територіальної громади, знаходить прояв і реалізацію переважна частина прав і свобод людини і громадянина. Цивілізаційна роль прав та свобод людини відбивається передусім у впорядкуванні політичних, економічних, соціальних та інших суспільних відносин, забезпеченні автономії та свободи особи та її асоціацій — територіальних громад. Потреба в загальновизнаному порядку та справедливості закономірна для будь-якого соціуму, у тому числі такого локально організованого соціуму, яким є територіальна громада. Право та права людини встановлюють певні норми поведінки людей, які не повинні порушуватися, щоб не виникало конфліктів та ураження прав та свобод інших членів суспільства. Тому права людини відбивають загальний масштаб і рівну міру свободи та відповідальності. Тільки в умовах послідовної реалізації принципу «людина — найвища соціальна цінність» національна державність отримує «людське обличчя» та створюються конституційні передумови формування громадянського суспільства.

Отже, актуальність дослідження проблем місцевого самоврядування в контексті еволюції державної влади в сучасній Україні не викликає сумнівів. Місцеве самоврядування стосується або може зачіпати практично всі елементи політичної системи суспільства та навіть може виходити й іноді виходить за рамки власне політичної системи суспільства. По суті, місцеве самоврядування, будучи одним із найважливіших інститутів демократичної державності, є своєрідною політичною системою суспільства в мініатюрі, хоча не будь-яке самоврядування носить політичний характер. У зв'язку з цим заслуговує на увагу позиція О. М. Кокотова, який визначає місцеве самоврядування як процес управління низовими територіальними спільнотами жителів, який заснований на таких принципах: розумне поєднання представницьких інститутів та інститутів безпосередньої демократії, а також представницько-професійного управ-

ління та самоздійснення людьми своїх запитів, надання всім суб'єктам місцевих спільнот широких можливостей заявляти, відстоювати та проводити в життя власні інтереси; політико-правова прив'язка органів місцевого самоврядування до корінних потреб населення [16, 33].

З вищезазначеного також випливає істотне значення місцевого самоврядування в соціологічному аспекті. Варто враховувати, що сфера місцевого самоврядування формується, діє та поширюється на «нижніх поверхах» соціуму, де функціонує конкретна особистість, мікро- й мезоколективи людей (трудо-вий колектив підприємства, установи, організації; локальні асоціації індивідів, утворені за різними ознаками; суб'єкти міжособистісного спілкування; нарешті, сам територіальний колектив, місцеве співтовариство) — жителів певної території, об'єднаних єдиними інтересами, що мають колективний характер.

Щодо цього муніципальна влада як форма реалізації місцевого самоврядування має системні властивості: вона сама формується територіальним колективом з його ж членів; вона насамперед та в першу чергу відображає, продукує, охороняє та захищає законні інтереси, права і свободи членів територіального колективу та компетенційні повноваження органів, які він утворює; вона має структуроутворюючі властивості, тобто функціонує зовні у вигляді системи органів місцевого самоврядування та організаційно-правових форм діяльності самого територіального колективу; у результаті її функціонування утворюється локальна сфера соціального управління, що збігається з територіальними межами, у рамках яких діє місцеве співтовариство [17, 38].

На завершення виділимо ключові, найбільш важливі концептуальні питання, які ілюструють демократичну та багато в чому державоформуючу сутність місцевого самоврядування. На наш погляд, найбільш оптимально це можна помітити:

— по-перше, під час аналізу еволюції вітчизняної моделі місцевого самоврядування під кутом розвитку вітчизняної державності, оскільки тільки через проникнення в гносеологію національного державотворення можна більш-менш точно спрогнозувати і розвиток місцевого самоврядування, показати безпосередній зв'язок між моделлю політичної системи суспільства та моделлю місцевого самоврядування як інституту громадянського суспільства;

— по-друге, характеристика суб'єктно-об'єктних та функціональних властивостей місцевого самоврядування в їх порівнянні з аналогічними параметрами державної влади;

— по-третє, аналіз особливостей організації та функціонування державної влади в умовах становлення реального місцевого самоврядування;

— по-четверте, концептуальне бачення ролі місцевого самоврядування в процесі еволюції механізму сучасної держави.

Література

1. Горбатенко В. П. Політична модернізація і місцеве самоврядування // *Правова держава* : щоріч. наук. пр. Ін-ту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. — К., 1996. — Вип. 7. — С. 199–205.

2. Штейн Л. Учение об управлении и право управления: съ сравненіемъ литературы и законодательства Франціи, Англіи и Германіи / Л. Штейн. — СПб., 1874. — 230 с.
3. З виступу В. А. Ющенка на майдані Незалежності в Києві 23 січня 2005 року в день інавгурації Президента України // Воля-регіон. — 2005. — № 1.
4. Батанов О. В. Демократична муніципальна ідеологія та проблеми формування муніципальної влади в Україні // Вісник Запорізького національного університету. Сер. «Юридичні науки». — 2005. — № 2. — С. 36–41.
5. Аверьянов В. Б. Организация аппарата государственного управления (структурно-функциональный аспект) / В. Б. Аверьянов. — К. : Наук. думка, 1985. — 146 с.
6. Мінченко Р. М. Взаємодія державного управління і місцевого самоврядування як сутність демократизації вітчизняної державної влади // Актуальні проблеми держави та права : зб. наук. ст. — О., 2008. — Вип. 39. — С. 11–20.
7. Батанов О. В. Місцеве самоврядування — інститут політичної системи України: теоретико-методологічні проблеми дослідження // Бюлетень Міністерства юстиції України. — 2004. — № 1. — С. 18–28.
8. Ледяев В. Г. Формы власти : типологический анализ // Полис. — 2000. — № 2. — С. 6–18.
9. Лимонов А. М. Местное самоуправление в Российской Федерации : учеб. пособие / А. М. Лимонов ; под ред. Т. Н. Радько. — М. : ЮИ МВД РФ : Кн. мир, 2002. — 80 с. — (Сер. «Высшая школа»).
10. Азовкин И. А. Советы народных депутатов — политическая основа СССР / И. А. Азовкин, Н. Г. Старовойтов // Советское государство и право. — 1982. — № 10. — С. 3–10.
11. Основы теории политической системы / Г. Н. Манов, М. Н. Марченко, В. В. Мшвериадзе [и др.] ; отв. ред.: Ю. А. Тихомиров, В. Е. Чиркин. — М. : Наука, 1985. — 248 с.
12. О демократизации советского общества и реформе политической системы : резолюции XIX Всесоюзной конференции КПСС (июнь 1988 г.) // Государство Российское: власть и общество. С древнейших времен до наших дней : сб. док. / под ред. Ю. С. Кукушкина. — М. : Юрайт, 1996. — С. 443–454.
13. Журавський В. С. Політична система України: проблеми становлення і розвитку (правовий аспект) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / В. С. Журавський. — Х., 2000. — 24 с.
14. Автономов А. С. У истоков гражданского общества и местного самоуправления : очерки / А. С. Автономов. — М., 1998. — 87 с.
15. Глухарева Л. И. Права человека в современном мире (социально-философские основы и государственно-правовое регулирование) / Л. И. Глухарева. — М. : Юристъ, 2003. — 304 с.
16. Выдрин И. В. Муниципальное право России : учеб. для вузов / И. В. Выдрин, А. Н. Кокотов. — М. : НОРМА-ИНФРА-М, 1999. — 368 с.
17. Баймуратов М. О. Муніципальна влада: актуальні проблеми становлення й розвитку в Україні / М. О. Баймуратов, В. А. Григор'єв. — О. : АО БАХВА, 2003. — 192 с.

Анотація

Мінченко Р. М. Роль та значення самоврядування у розвитку української державності. — Стаття.

У статті висвітлюються основні аспекти ролі та значення місцевого самоврядування в процесі розбудови української державності та впливу на розвиток демократії в Україні

Ключові слова: демократія, місцеве самоврядування, орган місцевого самоврядування, територіальна громада.

Аннотация

Минченко Р. Н. Роль и значение местного самоуправления в развитии украинской государственности. — Статья.

В статье освещаются основные аспекты роли и значения местного самоуправления в процессе созидания украинской государственности и влияния на развитие демократии в Украине.

Ключевые слова: демократия, местное самоуправление, орган местного самоуправления, территориальная громада.

Summary

Minchenko R. N. The role and importance of the local government in the development of Ukrainian statehood. — Article.

The main purpose of this article is to describe the main aspects of role and value of local government in process of creation of Ukrainian statehood and its influence on development of democracy of Ukraine.

Keywords: democracy, local government, local government, territorial communities.

УДК 342.53(477)

Х. І. Приходько

ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ І ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ ПІДХОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ (ДО ПРОБЛЕМИ ПАРЛАМЕНТСЬКОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ)

Конституція України 1996 року закріпила ряд принципів [1], які складають аксіологічну основу національного парламентаризму — системи цінностей, ідеологій і практик позиціонування парламенту не тільки як єдиного законодавчого, а й як правозахисного органу державної влади, тобто такої установи, яка своєю діяльністю відтворює (або прагне до цього) демократичну (людиноцентристську) модель взаємин громадянина, суспільства і держави.

Проблема науково-доктринального та концептуально-правового забезпечення реалізації конституційних принципів, їх офіційного тлумачення Конституційним Судом України [2], а також дотримання «міжнародноправових стандартів парламентського процесу» [3], на наше глибоке переконання, у своєму вирішенні потребує, насамперед, застосування системного, структурного, функціонального, процесуального, компаративного методів дослідження. В практичній площині функціонування Верховної Ради України використання цих підходів дозволяє забезпечити єдність правових категорій «суб'єктивного та об'єктивного», «матеріального і процесуального», «міжнародного і національного» правової основи суспільних відносин реалізації законодавчої влади. Ці класичні діалектичні зв'язки є фундаментом становлення та розвитку цивілізованої моделі парламентаризму в Україні, в якій поєднується, по-перше, конституційні принципи, а по-друге, регламентовані механізми їх реалізації.

У становленні та розвитку українського парламентаризму особливе методологічне значення мають функціональна і процесуально-правова моделі організації діяльності Верховної Ради України.

В теоретичну основу нашого дослідження покладено результат аналізу багатьох наукових праць, присвячених доктринальним і прикладним аспектам функціонування парламенту, зокрема, це праці таких вчених, як С. А. Авак'ян, А. С. Автономов, М. Амеллер, М. О. Баймуратов, О. М. Бандурка, Г. В. Барабашев, Ч. Вайз, С. Б. Гавриш, А. З. Георгіца, В. Д. Горобець, В. М. Денисов,